

SS094

ÖĞRETMENLERE YÖNELİK ÇOCUK HAKLARI VE HAK İHLALLERİ EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA

Nihan KORAN¹

¹Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı KKTC’de okul öncesi ve ilkökullarda görev yapan öğretmenlere yönelik olarak düzenlenen ‘Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri Eğitimi’nin, öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma türlerinden biri olan eylem araştırması olarak gerçekleştirilen bir çalışmadır. Çalışma grubu Çocuk Hakları ve İhlallerine ilişkin eğitim talebinde bulunan gönüllü 18 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler bireysel olarak her öğretmen tarafından doldurulan Eğitim Değerlendirme Formu ve odak grup görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir ve içerik analizi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

18 öğretmenin 13’ü (%72.2) eğitime katılma amacını Çocuk Hakları ile ilgili bilgi ve farkındalığını artırmak, 5’i (%27.8) ise çocuklara haklarını öğretmek olarak açıklamaktadır. 15 öğretmen (%83.3) eğitimde kazandıkları ‘en önemli’ bilgiyi kendi uygulamalarını değerlendirmelerini sağlayan bilgiler olarak tanımlamıştır. 10 öğretmen (%55.5) eğitimde öğrendikleri bilgileri çocuklara aktarmak için kullanmayı amaçladıklarını belirtmektedir. 9 öğretmen (%50) eğitimden sonra çocuklara bağurmaktan kaçındığını belirtirken, 10 öğretmen (%55.5) bu konuların hizmet içi eğitim programına alınması için çalışma yapılması gerektiği şeklinde yanıt vermiştir.

SONUÇ

Eğitime katılan öğretmenlerin eğitim sonucunda, Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri ile ilgili bilgi edinerek bu eğitim aracılığı ile eğitim ortamlarında kendileri tarafından hak ihlali içeren davranışlar ile ilgili farkındalık geliştirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca öğretmenler okul ortamlarında Çocuk Koruma Politikaları’nın eksikliğini fark etmişler ve eğitim sürecinde edindikleri bilgileri hakların öznesi konumundaki çocuklara öğretmeye istekli olduklarını fakat bu konudaki eğitim ihtiyaçlarının devam ettiğini belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Çocuk Hakları Eğitimi, Öğretmen Eğitimi, Nitel Araştırma

GİRİŞ

Çocuk Hakları Sözleşmesi 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından, 0-18 yaş arasındaki tüm çocukların devlet, toplum, yetişkinler veya akranları tarafından zarar görmesini engellemek üzere oluşturulan, 193 ülke tarafından kabul edilerek uygulanmaya başlayan ve temelde çocukların ‘Yaşamsal, Gelişimsel, Korunma ve Katılım’ haklarını garanti altına almayı hedefleyen bir belge niteliği taşımaktadır (United Nations International Children’s Emergency Funds, 2004; Franklin, 2005; Lansdown, 2005).

Çocukların haklarına yetişkinler aracılığı ile ulaşabildikleri gerçeği (Postman, 1995; Pais, 2000; Bae, 2009) göz önünde bulundurulduğunda, çocuk hakları ile ilgili çocuklara eğitim verebilecek olan temel kişiler aileler ve öğretmenler olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 2009; Gupta ve Lata, 2013). Ailelerinden sonra çocukları etkileyen ve kişiliklerinin şekillendirilmesini sağlayan yetişkinlerin öğretmenler olduğu gerçeği öğretmenlerin Çocuk Haklarıyla ilgili rol ve sorumluluklarını ön plana çıkarmaktadır (Tower, 2003; Jerome, 2009). Öğretmenlerin Çocuk Haklarına ilişkin temel sorumlulukları çocukların haklarını bilen ve savunan bireyler olarak korunaklı bir çevrede yetiştirilmelerine katkı koymaktır. Öğretmenlerin bu sorumluluğu yerine getirebilmesi

için Çocuk Hakları konusunda teorik ve pratik bilgiye sahip olmaları, rol model ve rehber olarak çocuklara haklarını öğretmeye yönelik uygulamalar yapmaları, hak ihlalleri durumlarında çocukları korumaya yönelik davranışlar sergilemeleri temel noktalar olarak belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, 2005; Eğitim Reformu Girişimi, 2009; UNICEF, 2009; Bajaj, 2011). Avrupa Birliği Adalet Komisyonu Genel Müdürlüğü (2011) tarafından 27 Avrupa Birliği ülkesinde yaşayan 15-17 yaş arasındaki 1.445 çocukla yapılan araştırmanın sonuçlarında çocukların bu konuda öğretmenlerden beklentileri Çocuk Hakları ile ilgili var olan bilgi düzeylerini artırmaları, çocuklara güvenmeleri ve raporlanan ihlal durumlarını soruşturmaları, okul ve sınıf ortamlarında çocukların haklarını konuşma fırsatı yaratmaları ve çocukları cesaretlendirmeleri, okullarda çocukların yardım alabilecekleri merkezlerin oluşturulması ve hak ihlalleri yaşayan çocuklara yönelik takip ve izleme çalışmaları yapmaları şeklindedir.

Çocuklarının zamanlarının büyük bir kısmını okulda öğretmenlerle geçiriyor olmaları ve öğretmenlerin çocuklarla yakın ilişki kurma, onları tanıma ve gözlem yapma imkânına sahip olmaları öğretmenlerin Çocuk Hakları eğitimi ve çocukların hak ihlallerinden korunmasına yönelik rolünün önemini artırmaktadır (Keen and Tirca, 1999; Tower,2003). Öğretmenler hak merkezli bir anlayış ile eğitim ortamlarında düzenlemeler ve farkındalık yaratmaya yönelik uygulamalar yapmasında öğretmenlerin konu ile ilgili bilgi düzeyleri ve deneyimlerinin etkili olduğu bilinmektedir (Jayakumar, 2007; Alderson, 2008). Öğretmenlerin bu bilgi ve deneyimleri hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler aracılığıyla kazanır ve geliştirirler. Hizmet öncesi eğitim sırasında kazanılan bilgi ve beceriler bir öğretmenin meslek yaşamının en az 25 yıl sürebileceği göz önüne alındığında yeterli olmayacaktır. Bu nedenle öğretmenlerin mesleki yaşamları boyunca sıklıkla hizmet içi eğitim programlarına katılmaları gerekmektedir. Hizmet içi eğitimlerin bir plan çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı çerçevesinde öğretmenlerin yararına sunulması şarttır. Bu açıdan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki duruma bakıldığında 2011-2014 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlere yönelik olarak hazırlanan hizmet içi eğitim programlarında konuya ilişkin herhangi bir eğitime yer verilmediği görülmektedir. Ayrıca okullarda Bakanlık tarafından geliştirilen ve uygulanan Çocuk Koruma Politikasının mevcut olmaması da öğretmenlerin konu ile ilgili profesyonel uygulamalar yapmalarını sınırlandırmaktadır. Bu çalışmanın amacı okul öncesi ve ilkokullarda görev yapan öğretmenlere yönelik olarak düzenlenen Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri Eğitiminin öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesidir. Eğitim 28.12.2013, 11.01.2014 ve 25.01.2014 tarihlerinde olmak üzere üç hafta beşer saat olmak üzere toplam on beş saat sürmüştür.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın modeli

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve döküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışma nitel araştırma türlerinden eylem araştırması türünde gerçekleştirilen bir çalışmadır. Eylem araştırması sosyal olarak tanımlanmaktadır. Eğitimde eylem araştırması ise eğitim ile ilgili bir durumun anlaşılır hale getirilmesi ve o durumda iyileştirme yapılabilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Mills, 2011; Hine, 2013) .

Çalışma grubu:

Çalışma grubu Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası'na üye olan ve sendikadan Çocuk Hakları ve İhlallerine ilişkin eğitim talebinde bulunan gönüllü 18 öğretmenden oluşmaktadır. Katılımcılar daha önce konu ile ilgili herhangi bir eğitim almamış, konu ile ilgili 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü nedeni ile öğretmen tarafından verilen bir saatlik seminere katılmışlardır. Katılımcıların tümü kadındır. 24 - 48 yaş arasındadır. Yaş ortalamaları 29'dur. Katılımcıların 11'i okul öncesi öğretmeni, 6'sı sınıf öğretmeni ve 1'i de özel eğitim öğretmeni olarak çalışmaktadır. Katılımcıların görev süresi 1 yıldan az ile 18 yıl arasındadır. Katılımcıların görev süresi ortalamaları ise 4.5 yıldır.

Eğitim içeriği:

Eğitim içeriği Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk İstismarı ve İhmali, Eğitim Ortamlarında Çocuk Hakları Eğitimi'ne Yönelik Uygulama Örnekleri ve Materyaller, Okullarda Çocuk Koruma Politikası Uygulamaları ve Çocuk İhmal ve İstismarı Durumunda Öğretmenin Rolü konu başlıklardan oluşmaktadır. Eğitimde teorik bilginin yanı sıra öğretmenlerde farkındalık yaratacağı düşünülen ve literatür taraması sonucunda elde edilen senaryolar, aktiviteler ve kısa video klipler kullanılmıştır.

Eğitimde ele alınan konu başlıklarının detayları ve haftalara göre dağılımı Tablo 1' de verilmektedir:

Tablo 1. Eğitim içeriğinde yer alan konu başlıkları

1. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 1.1 Çocukluğun Tarihiçesi 1.2 Temel Çocuk Hakları 1.2.1 Yaşamsal Haklar 1.2.2 Korunma Hakları 1.2.3 Gelişimsel Haklar 1.2.4 Katılım Hakları 1.3 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Çocuk Hakları İle İlgili Genel Durum	1. hafta
2. Çocuk İstismarı ve İhmalı 2.1 Fiziksel İstismar 2.1.1 Fiziksel istismarın tanımı 2.1.2 Fiziksel istismar göstergeleri 2.1.3 Fiziksel istismar türleri 2.1.4 Fiziksel istismarın çocuk üzerindeki etkiler 2.2 Cinsel İstismar 2.2.1 Cinsel istismarın tanımı 2.2.2 Cinsel istismar göstergeleri 2.2.3 Cinsel istismar türleri 2.2.4 Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri 2.2.5 Cinsel istismar ile ilgili mitler 2.3 Duygusal İstismar 2.3.1 Duygusal istismarın tanımı 2.3.2 Duygusal istismar göstergeleri 2.3.3 Duygusal istismar türleri 2.3.4 Duygusal istismarın çocuk üzerindeki etkileri 2.4 İhmal 2.4.1 İhmalin tanımı 2.4.2 İhmal göstergeleri 2.4.3 İhmal türleri 2.4.4 İhmalin çocuk üzerindeki etkileri	2. hafta
3. Eğitim Ortamlarında Çocuk Hakları Eğitimi'ne Yönelik Uygulama Örnekleri ve Materyaller 3.1 Hak ve Sorumluluk Kartları 3.2 Haklarla ilgili kısa film ve animasyon örnekleri 3.3 Haklarla ilgili bilgisayar oyunu örnekleri 4. Okullarda Çocuk Koruma Politikası Uygulamaları 4.1 Çocuk Koruma Politikasının Tanımı 4.2 Çocuk Koruma Politikasının Önemi ve Amacı 4.3 Çocuk Koruma Politikasının Kapsamı 5. Çocuk İhmal ve İstismarı Durumunda Öğretmenin Rolü	3. hafta

Verilerin Toplanması

Eğitimin ikinci haftasında katılımcılara bir sonraki hafta gerçekleştirilecek olan ve katılımcıların eğitime yönelik görüşlerini elde etmek amacıyla yapılması planlanan

değerlendirme hakkında bilgi verilmiştir. Her katılımcıya bilgilendirilmiş onam formu açıklanmıştır ve katılımcıların tümü onam formunu imzalayarak bu çalışmaya katılmayı kabul etmişlerdir. Veriler bireysel olarak her öğretmen tarafından doldurulan Eğitim Değerlendirme Formu ve odak grup görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir.

Eğitim Değerlendirme Formu ve odak grup görüşmesinde kullanılan sorular araştırmacı tarafından hazırlanmış ve bir uzman görüşü alındıktan sonra tekrar şekillendirilmiştir. Eğitim Değerlendirme Formu katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla kapalı uçlu sorulardan ve beş adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgilerini elde etmek amacıyla katılımcılara doğum tarihleri, mezun oldukları okul ve bölüm, mezuniyet yılları, göreve başlama tarihleri, görev yaptıkları okul ve görev yaptıkları okuldaki çalışma sürelerine yönelik bilgiler sorulmuştur.

Eğitim Değerlendirme Formunda yer alan açık uçlu sorular aşağıda verilen sorulardan oluşmaktadır:

1. Eğitime katılma amacınız neydi? Eğitimin hangi açılardan bu amacı desteklediğini düşünüyorsunuz?
2. Eğitimde sunulan bilgiler arasından sizin için ‘ en önemli ‘ olarak nitelendirdiğiniz bilgi neydi? Lütfen açıklayınız.
3. Bu eğitimden elde ettiğiniz bilgileri uygulamalarınızda nasıl kullanmayı düşünüyorsunuz? Lütfen açıklayınız.
4. Eğitimin hangi konularda size farkındalık kazandırdığını düşünüyorsunuz. Lütfen belirtiniz.
5. Eğitimin içeriği ve uygulanışı konusunda nelerin değiştirilmesini istersiniz? Lütfen önerilerinizi belirtiniz.

Eğitim Değerlendirme Formunda yer alan sorular katılımcılara odak grup görüşmesinden önce verilmiştir. Bu şekilde uygulama yapılmasının nedeni katılımcıların görüşlerini bireysel olarak, diğer grup üyelerinin görüşlerinin etkisi altında kalmadan, ifade edebilmelerine olanak yaratmaktadır. Katılımcıların görüşme formunda yer alan soruları yanıtlamaları yaklaşık 35 dakika sürmüştür. Daha sonra kısa bir ara verilerek 18 katılımcı ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmesinde katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. Katıldığınız eğitimin öğretmenlik anlayışınızı nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?
2. Katıldığınız eğitimin öğretmenlik davranışlarınızı nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?
3. Eğitimdeki konulardan hangilerinin sizin için yararlı olacağını düşünüyorsunuz?
4. Bu eğitimi öğretmen arkadaşlarınıza tanıtmamanızı istesem onlara eğitimle ilgili neler söylersiniz?
5. Söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Yaklaşık 90 dakikalık süreyi kapsayan odak grup görüşmesi iki ayrı ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve ses kayıtları araştırmacı tarafından çözümlenerek yazılı hale getirilmiştir.

Verilerin analizi

Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen tüm veriler araştırmacı ve bir uzman tarafından kategorilerin oluşturulması için incelendikten sonra akran incelenmesi (peer review) (Creswell, 2009) ile analiz edilmiştir. Aynı ayrı yapılan analizlerde çıkan sonuçlar Güvenirlik = Görüş Birliği/ Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı x 100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama sonucunda araştırmacının güvenilirliği % 90.2 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik formülü ile hesaplanan sonucun %70'in üzerinde olması durumunda değerlendiriciler arasında güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Miles ve Huberman, 1994).

BULGULAR

Tablo 2. Eğitim değerlendirme formu'ndan elde edilen verilerin analizi

Öğretmenlerin eğitime katılma amacı	(f)	%
Çocuk Hakları ile ilgili bilgi ve farkındalığını artırma	13	72.2
Çocuklara haklarını öğrenme	5	27.8
Öğretmenler tarafından eğitimde sunulan bilgiler arasında		
'en önemli' olarak nitelendirilen bilgi	(f)	%
Öğretmenlerin kendi uygulamalarını değerlendirmelerini sağlayan bilgiler	15	83.3
Eğitimde verilen tüm bilgiler	3	16.7
Öğretmenlerin eğitimden elde ettikleri bilgileri uygulamalarında kullanma şekli	(f)	%
Öğrendikleri bilgileri çocuklara aktarma	10	55.5
İstismar şüphelerini raporlamak için kullanma	8	45.5
Öğretmenlerin eğitimin içeriği ve uygulaması ile ilgili değişiklik önerileri	(f)	%
Eğitimin devam modülüne katılma	10	55.5
İçerik ve uygulamayı uygun olarak değerlendirme	8	45.5

18 öğretmenin 13'ü (%72.2) eğitime katılma amacını Çocuk Hakları ile ilgili bilgi ve farkındalığını artırmak olarak belirtmektedir. Öğretmen ifadeleri... *Bu konudaki bilgimi artırmak amacıyla geldim ve konuyla ilgili hiç bir şey bilmediğimi öğrendim. ... (Ö11) ... Çocuk Hakları konusunda teorik ve pratik bilgimi artırmak, kendimi geliştirmek. ... (Ö3) ... Bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadığımı düşünüyordum. Eğitim sonunda yanılmadığımı gördüm. ... (Ö7)* şeklindedir. 5 öğretmen (%27.8) ise bu eğitime katılma amacını çocuklara haklarını öğretmek olarak açıklamaktadır. Bu duruma öğretmenlerin... *Buradan öğrendiğim bilgilerle çocuklara haklarını öğretmek istiyorum... Çocukların haklarını öğrenmesini sağlamak ve birbirlerine zarar vermelerini engellemeyi hedefliyorum... (Ö1)* şeklindeki ifadeleri örnek verilebilir.

15 öğretmen (%83.3) eğitimde sunulan bilgiler arasında 'en önemli' olarak nitelendirilen bilgileri kendi uygulamalarını değerlendirmelerini sağlayan bilgiler olarak tanımlamıştır. Bu durum öğretmenlerin...*Şüphesiz tüm bilgiler önemli ama benim için en önemlisi farkında olmadan sınıf içerisinde kendimin de çocuklara istismar yaptığımı gördüm.*

... (Ö4) ... Öğretmenleri olarak Çocukların hayatlarını ne kadar olumsuz etkilediğimizi fark ettim. ... (Ö12) ... Öğretmenlerin, ben de dahil, istemeden duygusal istismarcı olduklarını fark etmek çok önemliydi. ... (Ö18) şeklindeki ifadeleri ile örneklendirilebilir. 3 öğretmen (%16.7) ise eğitimde verilen tüm bilgilerin kendileri açısından önemli olduğunu belirtmektedir.

18 öğretmenin 10’u (%55.5) eğitimde öğrendikleri bilgileri çocuklara aktarmak için kullanmayı amaçladığını belirtmektedir. Bu duruma öğretmenlerin... Özellikle okullardaki istismarı durdurabilmek için çocuklara bilinçlendirme çalışmaları yapacağım ve onlara haklarını öğreteceğim. ... (Ö3)... Etkinliklerime çocukların hak ve sorumluluklarını farkına varmaları, bedenlerinin sadece kendilerine ait olduğunu fark etmeleri için videolar ve filmler eklemek istiyorum. ... (Ö6) şeklindeki ifadeleri örnek verilebilir. 8 öğretmen (%44.5) de bu bilgileri istismar şüphelerini raporlamak için kullanmayı amaçladığını ... İstismar şüphesi yaşadığımda çocuğu bir süre takip ettikten sonra şüphem devam ederse gerekli yerlere başvuracağım. ... (Ö5) ... Öncelikle aldığım bilgileri çocukları istismar durumlarında korumak ve yetkililere durumu bildirmek için kullanacağım... (Ö13) ifade örnekleri ile belirtmektedir.

Öğretmenlerin eğitimin içeriği ve uygulanışı ile ilgili değişiklik önerileri incelendiğinde ise 10 öğretmen (%55.5) eğitimin devam modülüne katılmak istediğini, 8 öğretmenin (%44.5) de eğitimin içerik ve uygulamasına yönelik değişiklik önerisinde bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğretmenler eğitimin devam etmesine yönelik önerilerini... Bu konuyla ilgili sınıfta ne yapmamız gerektiğini içeren bir eğitim daha verilmeli. Bu eğitimi tamamlayıcı olarak öğretmenlerin yaptığı istismarları azaltması konusuna daha yoğun değinilmeli. ... (Ö4) ... Bu eğitim devam etmeli. Ben sınıfta buradaki etkinlikleri uygulamak ve daha sonra eğitim ile paylaşmak istiyorum. ... (Ö9) şeklindeki cümle örnekleri ifade ederken, değişiklik önerisinde bulunmayan öğretmenler bu durumu... Bence güzel ve olması gerektiği gibi bir eğitimdi. Yaşamdan örnekler verilmesi konuya vuruculuk kazandırmaktadır. ... (Ö13) ... Benim açımdan eğitim çok verimliydi. Değiştirmek için bir önerim yok. ... (Ö15) şeklindeki ifadelerle belirtmektedir. Öğretmenler genel olarak eğitimin devam modülünde yer alması gereken konuları; çocukta olumlu davranış geliştirme yöntemleri, sınıf ortamında problem davranışlarla baş edebilme yöntemleri ve çocuk haklarını sınıf ortamında uygulama örnekleri olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3. Odak grup görüşmesinde elde edilen verilerin analizi

Eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik anlayışını etkilemesi	(f)	%
Çocuk Haklarının önemini fark etme	8	44.4
Eğitim ortamlarında uygulanan ihmal ve istismarın yayınlığını fark etme	5	27.8
Çocuklara yönelik bakış açısında değişme	5	27.8
Eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik davranışlarını etkilemesi	(f)	%
Çocuklara bağırılmaktan kaçınma	9	50
Çocuklara sert bakmaktan kaçınma	4	22.2
Çocuklara ceza vermekten kaçınma	3	16.7
Çocukları görmemezlikten gelmekten kaçınma	2	11.1
Öğretmenlerin yararlı olduğunu düşündüğü eğitim konuları	(f)	%
Çocuk Hakları ve Sorumlulukları	7	38.8
Duyusal İstismar	6	33.3
İstismar ve ihmal şüphesinin raporlanması	4	22.2
Görüş bildirmeyen katılımı	1	5.7
Öğretmenlerin eğitimi arkadaşlarına tanıtırken söyledikleri	(f)	%
Aktif katılım içeren bir eğitim	10	55.5
Bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesini sağlayan bir eğitim	8	44.5
Öğretmenlerin eklemek istedikleri noktalar	(f)	%
Konunun hizmet içi eğitim programına alınması için çalışma yapılması	10	55.5
Çocuk Hakkı ihlallerine yönelik önlemler alınması	5	27.8
Görüş bildirmeyen katılımı	3	16,7

Eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik anlayışını etkilemesi ile ilgili sorudan elde edilen veriler 8 öğretmenin (%44.4) katıldığı eğitim sonucunda Çocuk Haklarının önemini fark ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum öğretmenlerin... *Benim için Çocuk Hakları bu eğitimden önce hukuksal bir konuydu. Bu konuda hep yasalardan bahsedildiğini düşünürdüm. Meğer bu konu benim için çok önemliymiş. ... (Ö2). ... Ben Çocuk Haklarının çocukları şımartacağını ve çocukların başımıza binmesine neden olacağına inanırdım. Ne bileyim hiç durumun bu kadar ciddi boyutta olduğunu düşünmediydim. ... (Ö5).* şeklindeki ifadeleri ile desteklenmektedir. 5 (%27.8) öğretmen eğitimin öğretmenlik anlayışı üzerindeki etkisini eğitim ortamlarında uygulanan ihmal ve istismarın yayınlığını fark etmek olarak... *Bir zamanlar kadına şiddet var mı? diye konuşurduk. Şimdi insanlar var demeye başladı. Bu da ona benzedi. Bizim okullarda istismar yok diye düşünürdük. Bu eğitim sonrası farkındalık kazandık. ... (Ö1). ... Bu eğitimden önce bizim ülkemizde, okullarımızda istismar olmadığını söylerdim. Ama bu eğitimden sonra her birimizin fark etmeden bu tür davranışlarda bulunduğumuzu rahatlıkla söyleyebilirim. ... (Ö8).* şeklindeki ifadelerle açıklamaktadır. 5 (%27.7) öğretmen ise bu etkiyi çocuklara yönelik bakış açısında değişme olarak belirtmektedir. Öğretmenlerin ifadeleri şu şekildedir: *... Daha önceden çocuğa fikrini sormazdım ve katılmak istemediğinde de çocuğu biraz zorlayıp sonra çocukla ilgilenmekten vazgeçerdim. Çocuğun katılım hakkını düşündüğümde bağımsızlığı savunan biri olarak beni çok rahatsız etti. Artık çocuklara daha farklı bakmaya başladım. Onların da söyleyecekleri var... (Ö11). ... Mesela bizim okulda her sınıfta Türkçe bilmeyen en az üç öğrenci var. Bizi hiç anlayamazlar. Burada yaptığımız etkinlikte (PUSULACIK BİR ADIM AT) ben mülteci bir çocuktum ve hiç ilerleyemedim. Onlarla empati kurdum. Önceden onlara bizden değerler gözüyle bakardım ama şimdi onlar da benim çocuğum. ... (Ö6)*

Eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik davranışlarını etkilemesi sorusuna ise öğretmenlerin 9'u (%50) eğitimden sonra çocuklara bağırırmaktan kaçındığını... *Çok yüksek sesle bağırırmamaya çalışırım. Bağırduğumda pişmanlık duyarım. ... (Ö7) ... Çığlıklarımı duyarlardı koridordan. Şimdi açıklamaya çalışırım. ... (Ö2)* gibi ifadelerle 4'ü (%22.2) çocuklara sert bakmaktan kaçındığını ... *Bir bakardım çocuklar hemen yapardı. Ama böyle bakmanın kötü olduğunu düşünmezdim. Anne babalarımız da böyle yapardı. Şimdi yapmamaya çalışırım... (Ö17)* şeklindeki cümlelerle, 3'ü (%16.7) çocuklara ceza vermekten kaçındığını ... *Hata yaparı yanıma çağırıp oturturdum 5-10 dakika. Hatasını anlarsın diye ama gerçekten bunu ceza olarak düşünmezdim. (Ö12) ... Vallahi bende yalan yok. Ben de çok konuşanları yüzü sınıfa dönük oturturdum. Şimdi yapmam ve çocuklar da fark etti yapmadığımı. ... (Ö8) ,2'si (%11.1) çocukları görmemezlikten gelmekten kaçındığını ... *Bana bir çocuk sürekli bir şey sorarsa duymazmış gibi yapardım. Galiba diğer işler daha önemliydi. Ama burada ben aynı şeyi etkinlikte yaşadım. Çok kötü oldum. Şimdi dinlerim, işim varsa da işim bitince dinlerim. ... (Ö9)* şeklindeki cümlelerle ifade etmiştir.*

Öğretmenlerin yararlı olduğunu düşündüğü konular ise 7 öğretmen tarafından (%38.8) Çocuk Hakları ve Sorumlulukları... *Bu eğitimde Çocuk Hakları'nı öğrendim. Bu konuyu sınıfta çocuklarıma da öğretebilirim. ... (Ö12) ... Bu eğitimi aldıktan sonra anladım ki Çocuk Hakları konusunda eksikmiş var, durum tespitimiz yok. Yani dostlar alışverişe görsün. ... (Ö3)* şeklindeki örneklerle ifade edilmiştir. 6 öğretmen (%33.3)... *Benim için tüm konular önemliydi ama çocuklara bağırmaı kontrol amaçlı yapınca istismar olmaz diye düşünürdüm. En çok bu başlık dikkatimi çekti. ... Farkındalığımızı yükselttik. Okullarda fiziksel şiddet var. Gözle görülür. Ama duygusal şiddet ciddi anlamda var ve maalesef bunu şiddet olarak görmüyorduk. (Ö14)...* şeklindeki ifadelerle duygusal istismar konusunun yararlı olduğunu belirtmektedir. 4 öğretmen ... *Bir sorun yaşarsam kimi arayacağımı, nereye danışacağımı bilmiyordum. İlgili yerlere nasıl başvuracağımı öğrenmek iyi oldu. ... (Ö11) ... Ben öğretmen arkadaşlarımdan biri böyle davrandığında onu gammazlayan (şikâyet eden) olmak istemezdim. Ama şu anda neden bundan korkmamam gerektiğini anladım. Galiba bilmediğim için da korkardım... (Ö1)* şeklindeki örnek ifadelerle İstismar ve İhmal Şüphesinin Raporlanması konusunun yararlı olduğunu belirtmiştir. 1 öğretmen (%5.7) ise görüş belirtmemiştir.

Öğretmenlerin 10'u (%55.5) bu eğitimi diğer öğretmen arkadaşlarına tanıtırken aktif katılım içeren bir eğitim olarak tanıttığını ... *Yaparak yaşayarak öğrenme var burada diğerlerinde oturup dinleme. ... (Ö1) Aktif bir eğitim derim. Oyun oynadık, grup çalışmaları yaptık. ... (Ö8).* gibi örnek cümlelerle ifade ederken, 8 öğretmen (%33.3) bu eğitimi ... *Aynaya nasıl geçip bakan bu eğitimde da kendine Çocuk Hakları açısından bakan. ... (Ö7) ... Biz hep aileleri suçlardık çocuklarla ilgili. Karşımdakine derim ki burada iğneyi kendimize da batırmayı öğrendik. (Ö13)...* şeklindeki ifadelerle bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesini sağlayan bir eğitim olarak tanıttmaktadır.

Öğretmenlerin 10'u (%55.5) odak grup görüşmesindeki ‘Söylemek istediğiniz başka bir şey var mı ?’ sorusuna eğitim konularının hizmet içi eğitim programına alınması için çalışma yapılması şeklinde yanıt vermiştir. Öğretmenlerin örnek ifadeleri ... *Hizmet içi eğitimlerde hep aynı konular tekrarlanır. Sıkıcı ve faydasız olur. Bu konular eklenebilir. ... (Ö6) ... Bizim isteklerimiz sorulmaz ki . Bakanlık karar verir konulara . Talep edelim tüm öğretmenler haklar konusunda böyle bir eğitim alsın (Ö2)* şeklindedir. 5 öğretmen

(%27.8) ise okullarda çocuk hakkı ihlallerine yönelik önlemler alınmasının gerekliliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu görüşlerini ...*Tamam arkadaşlar bence da biz öğrenelim ama okulda çocuğun başına bir şey geldiğinde yapacaklarımızı herkesin öğrenmesi için bir şey yapalım. ... (Ö11) ... Okullarda çocuktan çocuğa da şiddet var. Bunun önüne geçmezsek bu çocuklar yarın kendi çocuklarını da dövecek. Bu konuda çalışma grupları oluşturalım. ... (Ö4) ...Biz okulda ilk eğitimden sonra İnsan Hakları kulübü kurduk. Buradaki oyunlardan oynadık, sohbet ettik. Çizgi filmcikleri izlettirdim çocuklara . Ama bunu sadece benim yapmam yetmez bu işi diğer arkadaşların da yapması şart. ... (Ö6)* şeklindeki örnek cümlelerle aktarmışlardır. 3 öğretmen (%16.7) görüş bildirmemeyi tercih etmiştir.

TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada 18 öğretmenin 13'ü (%72.2) eğitime katılma amaçlarını Çocuk Hakları ile ilgili bilgi edinmek ve farkındalıklarını artırmak, 5'i (%27.8) ise çocuklara haklarını öğretmek olarak açıklamaktadır. Bu bulgular beklenen bir durum olarak değerlendirilmektedir. Öğretmenler, eğitim ile bizzat bağlantı kurmuş ve eğitim ihtiyaçlarından bahsederek, eğitim alma taleplerini dile getirmişlerdir. Bu durum eğitime, eğitimi planlamadan önce katılımcıların eğitim ihtiyaçlarını katılımcılarla görüşmek, eğitimi katılımcıların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda planlamak, katılımcılara eğitimin amacını ve içeriğini açıklamak için bir toplantı yapma olanağı sunmuştur. Bu durum öğretmenlerin öğrenme ihtiyaçlarının farkında olduğunu, bu nedenle eğitimden gerçekçi beklentilere sahip olduklarının göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Polson, 1993). Ayrıca öğretmenlerin eğitime katılmak için gönüllü olması ve eğitimle ilgili ön bilgiye sahibi olması öğretmenlerin yüksek güdülenmişlik düzeyi ve öğrenme birimine duydukları ilgi ve ihtiyacın göstergesi olarak düşünülmektedir. Bu durumun katılımcıların eğitim durumuna dikkatini yöneltmesine ve öğrenme etkinliğini devam ettirmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Senemoğlu, 2013).

15 öğretmen (%83.3) eğitimde sunulan bilgiler arasında 'en önemli' olarak nitelendirilen bilgileri kendi uygulamalarını değerlendirmelerini sağlayan bilgiler olarak tanımlamıştır. Odak grup görüşmesinde de öğretmenlerin 8'i (%33.3) bu eğitimi diğer öğretmen arkadaşlarına tanıtırken bu eğitimin bireyin kendi davranışlarını değerlendirmesini sağlayan bir eğitim olduğunu aktaracaklarını ifade etmektedir. Bu davranışlar öğretmenlerin eğitim ortamlarında çocuk hakları ihlallerine yönelik sergiledikleri davranışları içermektedir. Bu bulgu öğretmenlerin katıldıkları eğitim sonucunda sınıf ortamındaki çocuk hakkı ihlali içeren uygulamaları ile ilgili farkındalık geliştirdikleri yönünde yorumlanabilir. Öğretmenler odak grup görüşmesinde yararlı olduğunu düşündüğü konuları Çocuk Hakları ve Sorumlulukları, Duygusal İstismar ve İstismar ve İhmal Şüphesinin Raporlanması şeklinde sıralamaktadır. Vigneshvaran, Kannan, Suresh ve Divya (2013) Hindistan'da 360 öğretmene 12 saatlik Çocuk Hakları Eğitimi vermişlerdir. Araştırmacılar eğitim ile ilgili yapılan ön test – son test değerlendirme sonuçlarında anlamlı farklılıklar saptamışlardır. Bu durum eğitim sonucunda öğretmenlerin genel olarak hak temelli bakış açısı kazandıklarını ve Çocuk Hakları ile ilgili farkındalık düzeylerinde artış olduğunu ortaya koymaktadır. Karaman- Kepenekçi ve Baydık (2009) tarafından yapılan zihin engelliler öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği araştırma çocuk hakları ya da insan haklarına ilişkin ders almanın, katılımcıların çocuk haklarına ilişkin tutumlarını olumlu olarak etkilediğini ortaya koymaktadır. Doğan, Torun ve Akgün (2014) tarafından

gerçekleştirilen araştırmada ise 382 okul öncesi öğretmen adayının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının konu ile ilgili ders alma değişkenine göre incelenmesinde ders alan öğretmen adaylarının almayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

18 öğretmenin 10'u (%55.5) eğitimde öğrendikleri bilgileri çocuklara aktarmak için kullanmayı amaçladıklarını belirtmektedir. Bu sonuç Neslitürk ve Ersoy (2007) tarafından okulöncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretimi amacıyla geliştirdikleri uygulamalara ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada da 13 öğretmen adayının tamamı çocuklardaki davranış gelişmesine katkıda bulunma, ileride haklarını bilen kişiler olma, kendilerini savunabilme, empati geliştirme gibi nedenlerle okulöncesi dönemde çocuk haklarının öğretimine yer verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Çocuk Hakları konusunda bilgiye sahip olmayan öğretmenlerin bu bilgileri çocuklara aktarması beklenmemektedir. Ersoy (2012) tarafından yapılan araştırmada öğretmen ve ailelerin Çocuk Hakları ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı bu nedenle de çocukların okul ortamında haklarını öğrenme ve uygulama imkanına sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada 8 öğretmen (%44.5) bu bilgileri istismar şüphelerini raporlamak için kullanmayı amaçladıklarını ifade etmektedir. Bu sonuç öğretmenlerin eğitimden önce yasal düzenleme ve prosedürlerle ilgili bilgi sahip olmadığından dolayı istismar şüphelerini raporlamaktan kaçındığını düşündürmektedir.

Özmen ve Özmen (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının günlük çevrelerinde çocuk hakları ihlalleri ile karşılaştıklarını ifade etmelerine rağmen konu ile ilgili yasal düzenlemeler, çocuğun gelişim özellikleri ve mevcut uygulamalarla ilgili bilgi eksiklikleri olduğunu, bu eksikliklerden dolayı hak ihlalleri ile ilgili herhangi bir girişimde bulunmadıklarını ve bu eksiklikleri gidermeye istekli oldukları sonuçlarına ulaşmıştır. Bu durum Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki okullarda uygulanan bir Çocuk Koruma Politikasının olmayışı nedeniyle öğretmenlerin yasal olarak herhangi bir yol gösteren belgeye sahip olmadığını göstermektedir. Çocuk Koruma Politikası, UNICEF (2005) tarafından çocukların her türlü zarardan korunarak güvenliğinin sağlanmasını ve çocuğun koruması için gerekli olan uygulamaların neler olduğunu içeren yazılı prosedürler olarak açıklanmaktadır. Kurumların Çocuk Koruma Politikasına sahip olması çocuğun güvenli ve olumlu bir ortamda hizmet almasını sağlamaya yönelik görevlerini ciddiye aldığı için en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Böyle bir politikanın olmayışı öğretmenlerin tanıklık ettikleri olaylar karşısında kişisel görüşleri doğrultusunda davranışlarına ve istekleri doğrultusunda istismar durumunu raporlamalarına imkan sunmaktadır.

Öğretmenlerin eğitimin içeriği ve uygulaması ile ilgili değişiklik önerileri incelendiğinde ise 10 öğretmenin (%55.5) eğitimin devam modülüne katılmak istediği, 8 öğretmenin (%44.5) de eğitimin içerik ve uygulamasına yönelik değişiklik önerisinde bulunmadığı tespit edilmiştir. 10 öğretmenin ifadeleri incelendiğinde öğretmenlerin eğitimin devam modülünde sınıfta çocuklarla yapabilecekleri uygulama örnekleri, sınıf ortamında problem davranışlarla baş edebilme yöntemleri, olumlu davranış geliştirme yöntemleri gibi konularda bilgi almak istedikleri tespit edilmiştir. Hem öğretmenlerin sınıf ortamında çocuklarına haklarını öğretmeye istekli oluşu hem de disiplin yöntemi

olarak algıladıkları istismar içeren davranışlarını değiştirme istekleri öğretmenlerin Çocuk Hakları'na yönelik olumlu bir yaklaşıma sahip olduklarını göstermektedir. Ancak öğretmenlerin bu yaklaşımları, uygulamalarının da bu yönde olacağını garanti altına almaktadır. Akman ve Ertürk (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları konusunda bilgiye ve bu bilgileri çocuklara aktarma isteğine sahip oldukları fakat sınıf ortamında bu bilgileri etkinlikler aracılığıyla çocuklara aktarma durumlarının hemen hemen hiç gerçekleşmediği sonucuna ulaşmışlardır. Kilimci (2009) tarafından yapılan araştırmada okullarda çocuklara yöneltilen istismar içeren davranışların öğretmenler tarafından 'okul disiplini' olarak adlandırıldığı ve bu davranışların uzun süreli destek hizmetleri ile değiştirilebileceği saptanmıştır.

Verilen eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik anlayışını etkilemesi ile ilgili sorudan elde edilen veriler 8 öğretmenin (%44.4) katıldığı eğitim sonucunda Çocuk Haklarının önemini fark ettiğini ortaya koymaktadır. Bu soruya öğretmenlerin verdiği yanıtlar araştırmacıya öğretmenlerin eğitime katılmadan önce Çocuk Hakları konusunda kendilerini sorumlu görmediklerini izlenimini vermiştir. Öğretmenlerin bu eğitim sonucunda Çocuk Hakları ile ilgili kendi rol ve sorumluluklarının kapsamını fark ettikleri düşünülmektedir. Eğitime katılan öğretmenler çocukların okullarda bazı öğretmenler tarafından farklı nedenlerden dolayı istismar içeren davranışlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bunun en önemli nedenleri arasında başta öğretmenler olmak üzere tüm okul çalışanlarının konu ile ilgili yetersiz bilgiye sahip olması gelmektedir (Lansdown, 2001; Evans, Harkins, ve Young, 2008). SOS Çocukköyü Derneği adına Kıbrıs Toplumsal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi-KADEM (2009) tarafından yapılan 'Kuzey Kıbrıs'ta Çocukların Konumu ve Çocuk Hakları' araştırması ülkede çocukların %8,2'sinin okulda fiziksel şiddete maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Gömleksiz ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan 'Okul Bahçeleri Mercak Altında: Şiddet ve Çocuk Hakları Üzerine Nitel Bir Çalışma' araştırmasında ise yönetici ve öğretmenlerin, okul bahçesinde öğrencilere yönelik istismar içeren davranışlar sergilediğini ortaya koymaktadır. 5 (%27.8) öğretmen verilen eğitimin öğretmenlik anlayışı üzerindeki etkisini eğitim ortamlarında uygulanan ihmal ve istismarın yayınlığını fark etmek olarak ifade etmektedir. Öğretmenlerin bu yanıtı bazı öğretmenlerin Çocuk Hakları ihlalleri ile ilgili yanlış inanışlara sahip olduğunu da düşündürmektedir. Öğretmenler eğitime katılmadan önce genel olarak ülkede istismarın olmadığı yönünde bir görüşe sahiptiler. Fakat KADEM (2009) tarafından yapılan araştırma sonucu ülkedeki 63.000 çocuk nüfusunun yaklaşık yarısının çeşitli nedenlerden dolayı istismar riski altında olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı araştırma sonucunda araştırmaya katılan 685 katılımcının %38'inin hakların mevcudiyetini işittiğini ancak bunların ne olduğunu bilmediğini, %30,9 oranında katılımcının ise haklarla ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadığını ortaya koymaktadır. 5 (%27.7) öğretmen ise eğitimin etkisini çocuklara yönelik bakış açısında değişme olarak belirtmektedir. Bu soruya öğretmenlerin verdiği yanıtlar eğitimden önce çocukları sessiz, pasif ve karar verme yeteneklerinden yoksun bireyler olarak algıladıkları yönündedir. Bu durum bazı öğretmenlerin çocuğun genel haklarının yanı sıra katılım hakkı ile ilgili bilgiye de sahip olmadıklarını düşündürmektedir (Lansdown, 2005; Milne, 2011). Çocuğun katılım hakkı sadece okul ortamlarında ihlal edilmemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne (2009) göre katılım hakkı temel haklar olan yaşamsal, gelişimsel ve korunma hakları arasında sözleşmeye imza atan devletlerde en yoğun ihlal edilen hak alanı özelliği taşımaktadır. Koran (2012) tarafından 4-6 yaş çocuklarına hizmet veren okul öncesi öğretmenlerinin eğitim ortamındaki çocuk katılımı anlayışlarını incelemek amacıyla

gerçekleştirilen araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuğun katılım hakkını çocuk merkezli eğitim yaklaşımı yerine öğretmen merkezli eğitim yaklaşıma sahip olmaları, demokratik ve çağdaş sınıf yönetimi yaklaşımları yerine otokratik ve geleneksel sınıf yönetimi yaklaşımına sahip olmaları gibi nedenlerle ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Emilson ve Folkesson (2004) Çocukların Katılımı ve Öğretmen Kontrolü araştırmasında eğitim ortamlarında çocukların katılımının ne olduğunu ve öğretmen kontrolüne göre katılımın nasıl gerçekleştiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öğretmen kontrolünün yüksek olduğu ortamlarda uygulamaların öğretmen tarafından yönlendirildiği ve bu tür uygulamaların çocukların katılımı için risk faktörü oluşturduğu; öğretmen kontrolünün esnek olduğu uygulamaların ise çocukların katılımını destekleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verilen bu eğitimin öğretmenlerin öğretmenlik davranışlarını etkilemesi ile ilgili soruya öğretmenlerin 9'u (%50) eğitimden sonra çocuklara bağırımdan kaçındığını, 4'ü (%22.2) çocuklara sert bakmaktan kaçındığını, 3'ü (%16.7) çocuklara ceza vermekten kaçındığını, 2'si (%11.1) çocukları görmemezlikten gelmekten kaçındığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin, sınıfta istenmeyen davranış sergilendiğinde genellikle davranışın anında ortadan kaldırılmasını tercih ederek duygusal ve fiziksel istismar içeren geleneksel disiplin yöntemlerine başvurduğu görülmektedir. Bu noktada öğretmenlerin çocuğu kısa sürede uyumlu davranmaya ve itaat etmeye yönlendirdiği, çocukların özerlik ve öz denetim kazanmasına yönelik uygulamalara yer vermediği kanısına varılmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenin sınıf yönetiminde ve sınıf içi ilişkilerde davranışları düzenlerken tehdit, korku ve cezalandırmaya dayalı yaptırımları kullandığı ve oluşturduğu sınıf düzeninin istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önlemeye yönelik değil ortaya çıkan istenmeyen davranışlar ortaya çıktıktan sonra kontrol etmeye yönelik olduğu düşünülmektedir (Celep 2002; Güneş, 2007; Firmin ve Castle, 2008; McKenzie, 2009). Bu eğitimin öğretmenlerin sınıf ortamındaki bu tür davranışlarıyla ilgili farkındalık yarattığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin 10'u (%55.5) bu eğitimi diğer öğretmen arkadaşlarına tanıtırken aktif katılım içeren bir eğitim olarak tanıttığını ifade etmişlerdir. Bu eğitimde senaryolar, etkinlikler, kısa video klipler, örnek olaylar, soru-cevap yöntemi kullanılarak katılımcıların eğitim sürecinde aktif olması sağlanmıştır. Bu durum öğretmenlerin kullanılan eğitim materyallerinin çeşitliliğinden ve eğitim sürecine aktif olarak katılmaktan memnun kaldıklarını göstermektedir. Yetişkinlerin eğitim sürecinde etkin olması, bilgiyi pasif olarak değil kullanarak ve uygulayarak öğrenmesi yetişkinlerin öğrenmesini kolaylaştırıcı faktörler arasında yer almaktadır. Yetişkinlerin eğitim sürecinde aktif katılımlarının sağlanması yetişkinlerin olumlu öğrenme deneyimlerine sahip olmasına ve eğitim sürecinde ele alınan konuları çalışma ortamlarına kolay adapte edebilmelerine olanak sağlamaktadır (Silberman, 1996; Kerka,2002).

Öğretmenlerin 10'u (%55.5) odak grup görüşmesindeki ‘Söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?’ sorusuna bu eğitimde ele alınan konularının hizmet içi eğitim programı kapsamına alınması için çalışma yapılması şeklinde yanıt vermişlerdir. 5 öğretmen (%27.8) ise okullarda çocuk hakkı ihlallerine yönelik önlemler alınmasının gerekliliği üzerinde yoğunlaşmıştır. 3 öğretmen (%16.7) görüş bildirmemeyi tercih etmiştir. Bu durum öğretmenlerin hem bu konuda eğitimin yaygınlaştırılmasını istediklerini hem de okullardaki hak ihlallerine karşı önlem alınmasını gerekli gördüklerini düşündürmektedir.

SONUÇ

KKTC’de öğretmenlere yönelik olarak düzenlenen ‘Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri’ ile ilgili eğitime katılan öğretmenlerin Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri ile ilgili temel bilgileri kazandıkları ve eğitim ortamlarında yaptıkları hak ihlali içeren davranışlar konusunda farkındalık geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenler okul ortamlarında çocuk hakkı ihlallerinin yaygınlığını ve hak ihlali durumlarında okul çalışanları tarafından uygulanacak olan Çocuk Koruma Politikalarının eksikliğini de fark etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler eğitim sürecinde edindikleri bilgileri hakların öznesi konumundaki çocuklara öğretmeye istekli olduklarını ancak hala bu konudaki eğitim ihtiyaçlarının devam ettiğini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenler verilen bu eğitimdeki konuların ilgili bakanlığın hizmet içi eğitim programına alınarak yaygınlaştırmasını da önermişlerdir.

Bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretim süreçlerinde bu hakların etkili olarak uygulanacağını garanti altına alınabilmesi için öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde çocuk hakları konusuna ağırlık verilmesi önerilebilir. Çocuk haklarıyla ilgili sınıf içi uygulamalarda resim, slayt, video, afiş gibi materyallerin kullanılması konuyu somutlaştırmak bakımından önemlidir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alanın uzmanlarına bu amaca hizmet edecek ve çocuklarda farkındalık yaratacak resim, slayt, video, afiş vb. materyalleri içeren bir eğitim seti hazırlanması ve bunların tüm okul öncesi eğitim kurumlarına ve ilkokullara ücretsiz olarak gönderilmesi sağlanabilir. Tüm bunların yanı sıra eğitim kurumlarında çocuk hakları ile ilgili farkındalık yaratma, ihmal ve istismarı önleme, ihmal ve istismarın gerçekleşmesi durumunda raporlama ve raporlanan olayları çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurarak çözüme gibi alt boyutlardan oluşan ‘Çocuk Koruma Politikaları’ bir an önce oluşturulması, bu politikaların eğitim kurumlarında uygulanmasını sağlayacak mekanizmaların kurulması ve işletilmesi için çalışmalar yapılması önerilmektedir. Çocuk Hakları ve Hak İhlalleri ile ilgili öğretmen eğitimleri yaygınlaştırıldıkça verilen bu eğitimlerin etkileri daha büyük öğretmen gruplarında değerlendirilmeli ve sonuçlar doğrultusunda uygulanan eğitim programları geliştirilmelidir.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Bu makale hazırlanırken veri toplanmasında, sonuçların yorumlanmasında, makalenin yazılmasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR:

- Akman, B. ve Ertürk, G. (2011). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Haklarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin ve Okul Öncesi Çocuk Haklarının Öğretilmesine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı*,269-284. İstanbul : Çocuk Vakfı Yayınları.
- Alderson, P. (2008). *Young children’s rights: Exploring beliefs, principles and practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Avrupa Birliği Adalet Komisyonu Genel Müdürlüğü.(2011). *Children’s rights, as they seem*. http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights-of-the-child_en.pdf adresinden elde edildi.
- Bae, B. (2009). *Different perspectives on child participation in early childhood education (ECE)*, Norwegian Ministry for Education and Research. <http://medvirkning.no/artikler/Bae%20on%20child%20participation-March09.pdf> adresinden elde edildi.

- Bajaj, M. (2011). Teaching to transform, transforming to teach: exploring the role of teachers in human rights education in India. *Educational Research*, 53(2), 207–221. doi:10.1080/00131881.2011.572369
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, (2005). *Çocuk hakları sözleşmesi erken çocukluk döneminde çocuk haklarının uygulanmasına dair 7 no'lu genel yorum*. Kırk Birinci Oturum, Cenevre.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, (2009). *Çocuk haklarına dair sözleşme genel yorum no: 12 çocuğun dinlenilme hakkı*. Elli Birinci Oturum, Cenevre
- Celep, C.(2002). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Los Angeles: Sage.
- Doğan, Y., Torun, F. ve Akgün,H.İ. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*. 11(2).
- Eğitim Reformu Girişimi, (2009). *Eğitim hakkı ve eğitimde haklar – Uluslararası insan hakları belgeleri ışığında ulusal mevzuatın değerlendirilmesi*. İstanbul: Yelken Basım.
- Emilson, A. ve Folkesson , M.A.(2004).Children’s participation and teacher control. *Early Child Development and Care*. 176(3/4),219–238.
- Ersoy, A. F. (2012). An Area Neglected in Citizenship Education : Children ’ s Rights Education at Home and at School. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(2), 359–376.
- Evans, C., Harkins, M.J. ve Young, J.D. (2008). Exploring teaching styles and cognitive Styles: Evidence from school teachers in Canada. *North American Journal of Psychology*; 10(3), 567-582.
- Firmin, W.M. ve Castle, L.S. (2008). Early childhood dicipline: A review of the literature. *Journal of Research on Christian Education*.17, 107-129.
- Franklin,B.(2005). *The new handbook of children’s rights comparative policy and practicies*. Digital printing edition. <http://www.amazon.co.uk/The-New-Handbook-Childrens-Rights> adresinden elde edildi.
- Gömlüksiz, M., Kilimci,S., Vural,A.R., Demir,Ö., Melek,K.Ç., Erdal,E. (2008). Okul bahçeleri mercek altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *İlköğretim Online E-Dergi*. 7(2), 273-287
- Gupta, M., & Lata, P. (2013). Protection of Child Rights in India : Role of Teachers and Parents, *Educationia Confab*. 2(3), 36–44.
- Güneş, F. (2007). *Yapılandırmacı yaklaşımla sınıf yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hine, G. S. C., & Lavery, S. D. (2013). The importance of action research in teacher education programs. *Issues In Educational Research: Special Issue*, 23(151), 1–10.
- Jayakumar, S. (2007) . Human Rights Education – the Role of Teachers. http://www.vpmthane.org/law1/Princ-Articles/Human_Rights_Education.pdf adresinden elde edilmiştir.
- Jerome, L. (2009). ‘Review of *Rethinking Citizenship Education* by Tristan McCowan’ *Education Review*, <http://edrev.asu.edu/reviews/rev861.pdf> adresinden elde edildi.
- Karaman-Kepeneci, Y. ve Baydık, B. (2009) Zihin Engelliler Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1): 329–350.
- Keen, A. E. ve Tirca, A. (1999). *Education for Democratic Citizenship Teacher’s Guide*. United Kingdom: Radical.
- Kerka, S. (2002). Teaching Adults: Is It Different? Myths and Realities.
- Kıbrıs Toplumsal ve Ekonomik Araştırmalar Merkezi (2009). *Kuzey Kıbrıs’ta çocukların konumu ve çocuk hakları araştırması*. www.soscocukkoyu.org adresinden elde edilmiştir.

- Kilimci,S.(2009). Teachers' Perceptions On Corporal Punishment As A Method Of Discipline In Elementary Schools. *The Journal of International Social Research*. 2(8), 242-251.
- Koran, N.(2012). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların katılım hakkı konusundaki uygulamalarının öğretmen adayları gözlemlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Girne Amerikan Üniversitesi, Girne.
- Lansdown, G.(2001). *Promoting children's participation in democratic decision making*. UNICEF. Italy: Innocenti Insight.
- Lansdown, G.(2005). *Çocukların gelişen kapasiteleri*. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF),İtalya.
- McKenzie, K. (2009). Emotional abuse of students of color: The hidden inhumanity in schools. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 22(2), 129-143.
- Miles, B.M. ve Huberman, A.M.(1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. http://books.google.com.tr/books/about/Qualitative_Data_Analysis.html?id=U4IU_-wJ5QEC&redir_esc=y. adresinden elde edilmiştir.
- Mills,G.E. (2011). *Action research : A guide for teacher researchers* (4th ed.) Boston:Pearson.
- Milne, E.(2011). *Guide to children and young people's participation in actions against corporal punishment*. London: Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children.
- Neslitürk, S., ve Ersoy, A. F. (2007). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarının Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3, 245-257
- Özmen, A. ve Özmen, K.S.(2011). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının çocuk Hakları konusunda bilgi düzeyleri ve bilgi gereksinimleri.1. *Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı*,382-394. İstanbul : Çocuk Vakfı Yayınları.
- Pais, S. M.(2000). *Child participation*. Documentação e Direito Comparado.(81/82)
- Polson, C.J. (1993). Teaching adult learners. *Idea Paper No. 29*. Center for Faculty Evaluation and Development.
- Postman, N. (1995).*Çocukluğun yokoluşu*. çev. K. İnal. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Senemoğlu,N. (2013). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Yargı Yayınevi
- Silberman, M. (1996). *Active learning: 101 strategies to teach any subject*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tower, C.C. (2003). *The Role of Educators in Preventing and Responding to Child Abuse and Neglect*. Washington, D.C: U.S. Department of Health and Human Services, Office on Child Abuse and Neglect.
- UNICEF.(2005). *Child Protection Policies and Procedures Toolkit*. London: Consortium for Street Children.
- UNICEF.(2009). *Child friendly schools manual*. http://www.ineesite.org/uploads/files/resources/Child_Friendly_Schools_Manual_EN_040809.pdf adresinden elde edildi.
- United Nations International Children's Emergency Funds.(2004).*Çocuk haklarına dair sözleşme*. http://www.cocukhaklari.gov.tr/condocs//mevzuat/cocuk_haklari_sozlesmesi.pdf adresinden elde edildi.
- Vigneshvaran, K., Kannan, M., Suresh, K., Divya, M. (2014). Impact of Child Rights Education among School Teachers : An Empirical Study. *Nepal Journal of Epidemiology*. 4(2).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara:Seçkin Yayıncılık.